

No se n'ha parlat tant com el 2001, però els comicis bascos d'aquest diumenge passaran a la història, i no sols perquè per primera vegada no hi concorre l'esquerra 'abertzale' tradicional. Això, afegit a la tendència del darrer cicle electoral, fan ben possible una inèdita majoria 'constitucionalista'. En parlem amb representants de totes les formacions polítiques, com també visitem els entorns físics i humans de Juan José Ibarretxe i Patxi López.

■ Un dossier de Víctor Maceda

Ara fa sis anys, José Luis Rodríguez Zapatero encadenava una manifestació contra la guerra amb una altra de "Nunca Más", impulsava la llei de partits polítics amb José María Aznar i es rebel·lava contra la bandera dels EUA. Li deien *Sosomán*, i el seu optimisme desbordant no arribava pas a somiar que avui, sis anys després, ell n'acumularia cinc com a president del govern espanyol. Encara hauria trobat més tocat de l'ala aquell qui li haguera augurat que el 2009, tan sols sis anys més tard!, Catalunya, Galícia i el País Basc tindrien un president socialista. CiU, PP i PNB hi estaven tan arrelats que la majoria absoluta d'Aznar, Rato, Rajoy, Acebes, Zaplana i companyia fins i tot semblava vulnerable. Com podia ser que el PSOE governara les tres *naciona-litats històriques* de l'estat espanyol?

Amb pinces. És així com els socialistes han fet seua la presidència catalana i gallega. En el primer cas, gràcies a un acord tripartit que costà de greixar i en el segon, agraint que 8.200 emigrants de Pontevedra no anaren al consolat per votar el PP. Amb pinces, sí, però el PSC ha renovat la presidència i aquest diumenge el PSdeG ho té a l'abast.

Amb pinces també podria governar el PSE el País Basc, d'ara endavant. Totes les enquestes indiquen que podria repetir-se l'escenari del 1986, quan Txiki Benegas va vèncer en escons José Antonio Ardanza, per bé que els socialistes van cedir la *lehendakaritza* al PNB, una decisió que encara els cou, tenint en compte que bé que han sabut transmetre els *jeltzales* una imatge de govern eficient i seriós, a més de penetrar fins a l'últim racó del mapa. El PNB del 1986 eixia d'una escissió, EA, que el 2001 va coalitzar-se de nou en els comicis bascos més tensos. Hi havia l'*amença* d'una majoria absoluta de populars i socialistes, amb Jaime Mayor Oreja de *lehendakari*.

Enguany és encara més factible una majoria absoluta *constitucionalista*, per dues raons. La primera, la no-repetició de l'acord preelectoral entre PNB i EA i la tendència a la baixa del vot nacionalista al darrer cicle electoral. La segona, l'absència d'allò que se sol anomenar esquerra *abertzale*, és a dir, la llista que hauria donat continuïtat a Herri Batasuna, Euskal Herritarrok i EHAK, el Partit Comunista de les Terres Basques. El 2005 van recollir 9 escons, una xifra de volada, tenint en compte les estretors

numèriques que caracteritzen la política basca. Aquesta part del pastís ni tan sols no podrà adjudicar-se-la Askatasuna, les llistes *blanques* de la qual també han estat il·legalitzades pels tribunals Superior i Constitucional, i sense cap vot particular, per bé que alguns magistrats van tenir-hi dubtes. El govern espanyol instà la fiscalia de l'estat a impugnar-les i, per primera vegada a la vida democràtica del País Basc, no hi haurà cap candidatura lligada a allò que un dia fou HB.

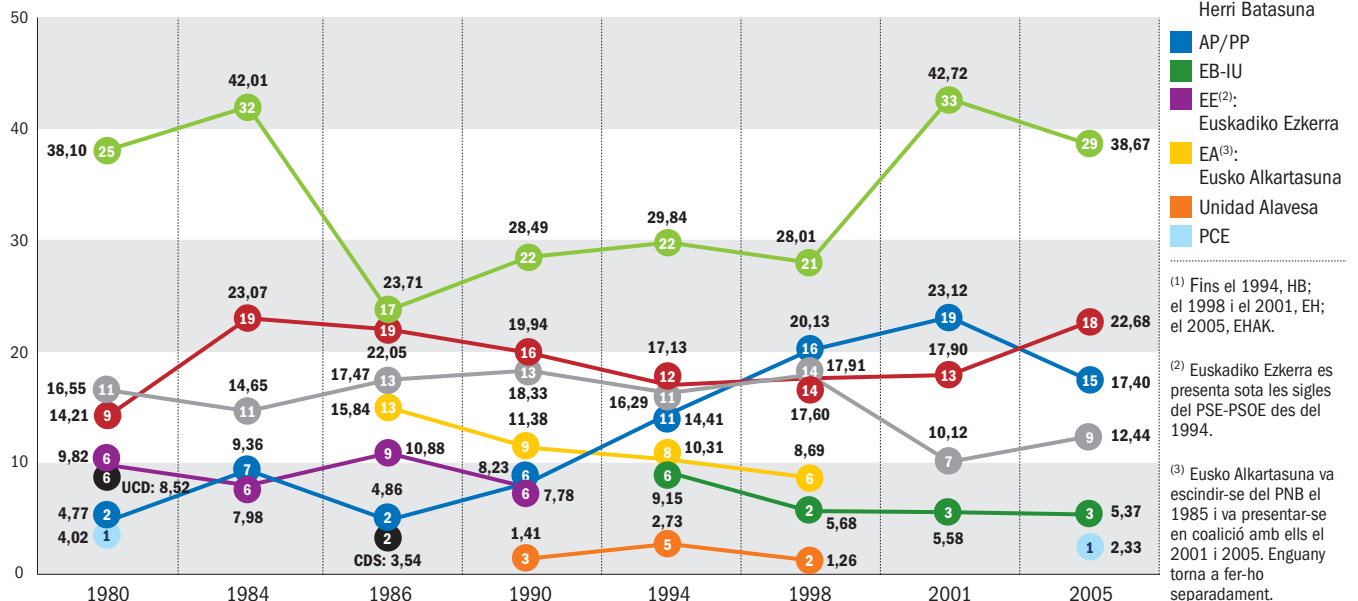
Malgrat això, és innegable que l'accés de Patxi López a la secretaria general del PSE ha estat un revulsiu per a una formació històrica com cap altra però que a l'etapa anterior, amb Nicolás Redondo Terreros al capdavant, adoptà el paper de crossa del PP més dur. Amb López, el PSE passà de 13 escons a 18, el 2005, governen el 60% dels bascos a l'àmbit municipal –també a Guipúscoa– i a l'última cita estatal van batre tots els seus rècords: 430.000 sufragis, passa de 100.000 més que el PNB i més del doble que el PP. Zapatero no sols ha de mirar a Catalunya, doncs, si vol agrair els escons amb què sobrepuja el PP al Congrés.

Però al País Basc no hi ha la *pulsió de canvi* que tant agrada detectar al vice-

Un mapa polític molt plural

■ PERCENTATGE DE VOT I NOMBRE DE DIPUTATS A LES ELECCIONS BASQUES

El 1980, 60 diputats; des d'aleshores, 75 (majoria absoluta amb 38 escons).

(1) Fins el 1994, HB; el 1998 i el 2001, EH; el 2005, EHAK.

(2) Euskadiko Ezkerra es presenta sota les sigles del PSE-PSOE des del 1994.

(3) Eusko Alkartasuna va escindir-se del PNB el 1985 i va presentar-se en coalició amb ells el 2001 i 2005. Enguany torna a fer-ho separatament.

secretari general socialista, José Blanco. Més que en el dia 1, la gent té el cap posat en el 4, quan l'Athletic Club de Bilbao es jugarà a casa, a la *catedral* de San Mamés, el pas a la final de la copa del Rei, que es jugarà a València el 13 de maig i que podria significar que la *gabarra* –una gran plataforma de transport de mercaderies que es lliga a una barca– isca de nou riu avall amb els futbolistes bascos mostrant un trofeu, cosa que no passa des de fa 25 anys.

Als carrers bascos, com als bavaresos o als californians, allò que preocupa de debò és la crisi econòmica, i en aquest sentit el govern de Zapatero no aporta pas gaire confiança. En canvi, Juan José Ibarretxe sí que s'ha llaurat una imatge de bon gestor, allò per què fou proposat com a president per Ardanza. Fet i fet, Ibarretxe no en parla, de la *seua* famosa consulta, es limita a erigir-se en el garant que, de la conjuntura actual, els bascos se'n sortiran abans amb un executiu “de casa”. El PNB és molt ben instaurat a l'administració, fins i tot n'hi ha que diuen que, d'eixida, abans de les eleccions, ja tenen 15 escons dels 75 que conformen l'hemicicle de Vitòria. Els resultants dels vots d'aquells que treballen a la màxima institució basca de govern.

La sensació més estesa, a més, és que PNB i PSE-PSOE reprendran la via de diàleg abandonada el 1998, amb la constitució de la mesa de Lizarra. Comptat i debatut, aquesta fórmula ja s'ha reactivat a la legislatura que ha acabat ara. La llei de consulta i l'anomenat *pla Ibarretxe* no ha deixat veure que la majoria de lleis importants de la legislatura s'han aprovat amb els vots socialistes. EHAK tan sols va salvar la minoria en què es trobava el tripartit PNB-EA-Ezker Batua en allò relacionat amb el pla sobiranista del *lehendakari*. La llei del sòl, la de garantia de serveis mínims, la de les famílies, la de complement de les pensions o la llei de l'aigua han rebut el sí del PSE-PSOE.

Un resultat en l'aire? Alberto Surio, reconegut redactor de política d'*El Diario Vasco*, preveu “una victòria molt ajustada del PNB, en tot cas depenent de què facen un 15% d'indecisos que dubten votar PNB o PSE”. Surio observa que “Patxi López té a favor el possible desgast del PP pel que passa a Madrid, i Ibarretxe, el previsible esfondrament

KARLOS CORBELLA

RAFA GIL

Alberto Surio, a l'esquerra, opina que “el PNB guanyarà per poc, i si guanya per menys de tres diputats sobre el PSE, aquests tindran la temptació d'accedir a la *lehendakaritz*a amb els vots del PP”. Martxelo Otamendi preveu “vot útil del PP al PSE”.

Surio: “No hi haurà un executiu de coalició PNB-PSE amb Ibarretxe de ‘lehendakari’”

d'EA”. “L'escenari postelectoral –continua– serà ben complex. No hi haurà un executiu de coalició PNB-PSE amb Ibarretxe de *lehendakari*, i crec que el PNB sacrificaria Ibarretxe en canvi de mantenir la presidència, cosa que crearia un greu problema al si del PNB... Pitjor seria perdre el poder, però.”

El cicle Ibarretxe s'ha esgotat, per tant? “Sí. Si continua, serà el *lehendakari* de la crisi, ja és un president amortitzat, el PNB n'ha pres les regnes i ha desactivat el sobiranisme dels darrers deu anys amb la certesa que no tenen majoria.” L'Ibarretxe gestor, doncs. El 2009 es preveuen molts ERO i tancaments d'empreses al País Basc, un procés que evoca el dels anys 80, amb la reconversió industrial.

Surio considera que la societat basca “ha canviat molt, no té res veure amb la de la transició, la violència ha fet molt de mal, els sentiments d'identitat hi canvien... Tot això afecta molt el món nacionalista. Fa vint anys, tenir un *lehendakari* espanyol hauria estat un gran escàndol,

i avui no. Era més inimaginable que Montilla fóra el president català, fins i tot. A alguns els semblarà un horror que els governe un espanyol, però Patxi López, en general, no fa gaire por. És com Zapatero, un enemic molt difícil per als nacionalistes, perquè no és una paret sobre la qual rebota la pilota, és un matalàs, molt subtil. És desconcertant, no hi ha un governant a qui confrontar-se.” Alberto Surio veu un Patxi López “amb un projecte darrere seu, però sense experiència de governant”, motiu pel qual no creu que els socialistes arriben a les 400.000 paperetes. “Entre les 430.000 del 2008 n'hi havia de por al PP i d'agraïment a Zapatero pel procés de pau.” Al seu torn, opina que “el PP no baixarà tant com diuen les enquestes. Han fet una campanya estranya, molt estranya, i veig clar que el sector de María San Gil és latent, esperant el retorn dels durs al PP”.

El PSOE governaria amb el suport tàcit o explícit dels populars? Surio troba que “amb menys de tres escons per sota del PNB, el PSE tindrà la temptació de fer-ho, encara que en aquest cas el desig de Zapatero seria un govern en minoria del PNB amb suports dels socialistes, com passa al Congrés”. Si els socialistes guanyen “oferiran al PNB d'accedir al govern, però dubte molt que aquests accepten; potser més endavant i amb l'excusa de la crisi... En canvi, Ezker Batua sí que els veig governant amb el

PSE.” I com influiria a ETA un govern de López? “Deslegitimaran tot el procés, diran que han estat uns comicis antidemocràtics, que el govern espanyol és un usurpador... Però de vegades pense que ETA vol el PNB a l’oposició, perquè es dividezca. A l’esquerra *abertzale*, un *lehendakari* socialista pot fer-los pensar que es reactivarà el procés, tot i que avui no veig Zapatero en aquesta estratègia.”

L’esquerra ‘abertzale’. El director del diari *Berria*, Martxelo Otamendi, està convençut que PNB o PSE governaran en minoria –“no hi haurà cap coalició”– i tot seguit dibuixa quatre escenaris postelectorals: un govern en minoria d’Ibarretxe amb el suport extern del PSE; un acord d’Ibarretxe amb EA, Ezker Batua i Aralar, que dificultaria molt els suports externs del PSE que encara caldrien; un Patxi López que pot ser *lehendakari* amb el PP, tot i tenir menys escons que el PNB; el quart escenari és si guanya el PSE, que aleshores governarà López sí o

Sobre la històrica esquerra *abertzale*, Otamendi remarca que “es presenta, però no deixen que es presenten”. De fet, es reparteixen llistes de D3M aquests dies, a fi que la gent els vote, ni que siga nul. “Ha quedat clar que ni amb llistes *blanques* no pots anar al Parlament, ha quedat clar que ací s’il·legalitzen idees, i quedarà clar el dia que ETA pare. Aquell dia també il·legalitzaran partits independentistes. Volen alguna cosa més que no il·legalitzar suposades actituds terroristes. Ara et detenen si freqüentes una *herriko taberna*, si visites un pres d’ETA... És molt preocupant.” A parer seu, “han decidit que l’esquerra *abertzale* s’ha entossudit, ETA ha trencat la treva i cal ser durs. Que la mesa nacional de Batasuna que participà a la reunió de Segura estiga empresonada i no ho estiguen els qui no hi van anar –com Otegi, que era empresonat i que se suposa que n’és el *capo*–, ja ho diu tot. És així, com es fa política a l’estat espanyol”. Otamendi creu que l’oferta d’Otegi de reobrir un

Otamendi: “Quan ETA pare, també il·legalitzaran partits independentistes”

sí. López dirà que no busca la *lehendakari* amb els vots del PP, però si guanya ha de presentar-se a l’elecció! El PP no donaria els vots a qualsevol preu, però, tindria legitimitat per a demanar a López que no gire al PNB. Al PSOE somien obtenir la presidència amb els vots del PP i anar-se’n al *batzoki* després de la investidura, amb els del PNB!”

Sobre la decisió d’EA de concórrer en solitari, Otamendi apunta que “era a punt de convertir-se en la Unió basca, tot el dia a la gepa de Convergència... O desenvolupen un projecte propi o es dissolen. El sector menys independentista d’EA és el guipuscoà, on hi ha els més independentistes del PNB, els d’Egibar”. Alhora, el director de *Berria* no creu que el PNB canvie de *lehendakari* a la sessió d’investidura: “El sector d’Egibar agafaria les armes de la guerra carlina que hi ha a Sant Sebastià i anirien a trets fins arribar a Sabin Etxea”, ironitza. Tampoc no creu que Aralar traga profit de l’absència de Democràcia 3 milions (D3M) i Askatasuna: “Qui no se n’ha anat ja no se’n va, cap a Aralar.”

pol sobiranista és factible: “Hi ha una comunió estratègica que temps a venir hauria d’aplegar EA, Aralar, Batasuna, Abertzalen Batasuna –d’Iparralde– i sindicats com LAB. Gent que entenga que no poden esperar més el PNB.” Malgrat tot, afegeix que “l’aposta de l’esquerra *abertzale* ha de ser intentar un altre procés de negociació, al voltant d’una nova formulació de l’esquerra sobiranista i amb el PNB inclòs”. El dia 1, Otamendi preveu vot útil del PP al PSE, d’EA al PNB i, en menor mesura, de l’esquerra *abertzale* tradicional al PNB”.

Diumenge a la nit sabrem, finalment, quins han estat els moviments de l’electorat basc. Hi plana l’ombra del 2001, quan la participació pujà al 80% i PNB-EA van ultrapassar els 600.000 vots, i esmicolaren les previsions que parlaven d’una majoria *constitucionalista*. Patxi López provocarà tanta por com un dia Jaime Mayor Oreja o, per contra, José Luis Rodríguez Zapatero podrà presumir d’haver dut, definitivament, el socialisme espanyol a la millor situació dels seus 130 anys d’història?

El despatx d’Iñigo Urkullu –en destaca un bust de Sabino Arana, fundador del partit– és a la darrera planta de l’enorme seu nacional del PNB, a l’entrada de la qual hi ha les set banderes dels territoris històrics bascos. Urkullu parla serè i insisteix a atendre la “gran pluralitat” de la societat basca.

—A les eleccions basques del 2005, a les municipals del 2007 i a les estatals del 2008, el PNB ha anat perdent suport. Confieu que hi haurà prou mobilització per a evitar una majoria de les forces dites constitucionalistes?

—Fa 23 anys el PSOE ja obtingué més escons que nosaltres. A les passades eleccions generals això s’ha repetit, en bona mesura gràcies a la bipolarització PP-PSOE, al tarannà de Rodríguez Zapatero i a la prevenció de la societat basca envers la *derechona* que representa el PP. També vam interpretar incorrectament els resultats del 2001, vam pensar que de la nit al dia tot el país s’havia fet nacionalista basc, i ni aleshores ni ara el país és monocolor. En tot cas, el PNB, que ara es presenta en solitari, ha invertit la tendència negativa quant a les tensions internes i té més bones perspectives electorals.

—Sembla que, passe què passe l’1M, hi haurà acord PNB-PSE.

—Aquesta és la fórmula més desitjada per la majoria de la societat basca, però dubte que interesse al Partit Socialista.

—No volen pactar amb el PP.

—No ho sé, no ho deixen gaire clar.

—No deveu voler que ja anuncien que s’estimen més una entesa amb vosaltres...

—Però no han deixat clar si respectaran la llista més votada, que ben bé podria ser la del PNB, i l’opció de candidat a *lehendakari* que ha presentat el PNB. Quan el PP fa l’oferiment enverinat al Partit Socialista de cedir-los els escons per desallotjar el PNB del govern, no li responen. A Catalunya, CiU és la força més votada i el PSC governa amb ERC i ICV. No he sentit cap rebuig del PSE al plantejament del PP, només parlen d’un “canvi” rere el qual no hi ha res. Fa poc, PSOE i PP impediren la fusió de les caixes biscaïna i guipuscoana, o siga que...

—Joseba Egibar tampoc no sembla va gaire il·lusionat amb la fusió.

—El president de Kutxa [la caixa guipuscoana] ha dit que continuarà el seu